

สถานะทางกฎหมายของใบรับฝากสินค้าของกิจการคลังสินค้า ไซโล และห้องเย็น และการนำไปใช้ประโยชน์ในทางการค้า

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า กิจการคลังสินค้า ไซโล และห้องเย็น มีการออกใบรับฝากสินค้าแตกต่างกันออกไป ในบทนี้จะพิจารณาถึงเอกสารของแต่ละกิจการว่า มีรูปแบบและคุณลักษณะทางกฎหมาย ตลอดจนมีการนำไปใช้ประโยชน์ในวงการค้าขายได้อย่างไรบ้างโดยจะแยกพิจารณาออกเป็นแต่ละประเภทกิจการ

ส่วนที่ 1 ตราสารของกิจการคลังสินค้า

1.1 รูปแบบของตราสาร

ประกอบด้วยเอกสาร 2 ส่วนคือ

1.1.1 ต้นข้าว

1.1.2 ใบรับของคลังสินค้า (Warehouse receipt หรือ Deposit receipt)

1.1.3 ใบประทวนสินค้า (Warrant หรือ An instrument for pledge)

1.2 รายการในต้นข้าวใบรับของคลังสินค้าและใบประทวนสินค้า

มาตรา 778 ป.พ.พ. ได้กำหนดว่าใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าต้องมีเลขลำดับตรงกันกับต้นข้าวและลงลายมือชื่อนายคลังสินค้า

โดยมีรายการเกี่ยวกับ

- (1) ชื่อ หรือยี่ห้อ และสำนักของผู้ฝาก
- (2) ที่ตั้งคลังสินค้า
- (3) คำบ่าเห็นจสำหรับการเก็บรักษา
- (4) สภาพของสินค้าที่เก็บรักษา และน้ำหนักหรือขนาดแห่งสินค้านั้น กับทั้งสภาพ จำนวน และเครื่องหมายหีบห่อ
- (5) สถานที่ และวันออกใบรับของคลังสินค้า และประทวนสินค้านั้น
- (6) ถ้าได้กำหนดกันไว้ว่าให้เก็บสินค้าไว้ชั่วคราว เวลาใดให้แจ้งกำหนดนั้นด้วย
- (7) ถ้าของที่เก็บรักษามีประกันภัย ให้แสดงจำนวนเงินที่ประกันภัย กำหนดเวลาที่ประกันภัย และชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับประกันภัยด้วย

1.3 สถานะทางกฎหมายของใบรับของคลังสินค้าและใบประทวนสินค้า

ตามกฎหมายและประเพณีในทางการค้าทั่วไปใบรับของคลังสินค้า และใบประทวนสินค้านี้มีคุณลักษณะทางกฎหมาย 4 ประการ คือ

1.3.1 เป็นใบรับสินค้า (RECEIPT) ที่นายคลังสินค้าออกให้แก่ผู้ฝากเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้นว่า นายคลังสินค้าได้รับมอบสินค้าซึ่งมีสภาพและน้ำหนักหรือขนาด กับทั้งสภาพจำนวนและเครื่องหมายหีบห่อแก่สินค้านั้นไว้แล้วซึ่งทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 775 ป.พ.พ. ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ถ้าผู้ฝากต้องการใช้รับนายคลังสินค้าต้องส่งมอบเอกสารซึ่งเอาออกจากทะเบียนต้นขั้ว เฉพาะการอันมีใบรับของคลังสินค้าฉบับหนึ่งและประทวนสินค้าฉบับหนึ่งให้แก่ผู้ฝาก"สาเหตุ

ที่ต้องมีต้นข้าวก็เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและเพื่อเป็นการแสดงว่านายคลังสินค้าได้เก็บรักษาสินค้าไว้จริง

1.3.2 เป็นหลักฐานแห่งสัญญาเก็บของในคลังสินค้า

(EVIDENCE OF THE WAREHOUSING) จริงอยู่ในเรื่องเก็บของในคลังสินค้า กฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือทำเป็นหนังสือ ดังนั้นแม้ผู้ฝากและผู้รับฝากตกลงกันด้วยวาจาสัญญาเก็บของในคลังสินค้านั้นย่อมเกิดขึ้น แต่เอกสารที่คลังสินค้าออกให้เมื่อมีการรับฝากสินค้าคือใบรับของคลังสินค้า และใบประทวนสินค้าก็สามารถใช้เป็นหลักฐานแห่งสัญญาเก็บของในคลังสินค้าได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.3.3 เป็นเอกสารแห่งสิทธิ (DOCUMENT OF TITLE)

ดังที่ทราบกันอยู่แล้วว่า สิทธิเรียกร้องนั้นถือเป็นทรัพย์สินที่สามารถซื้อขายหรือโอนกันได้ การที่จะโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งไม่มีรูปร่างทางกายภาพให้จับต้องให้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สิทธิเรียกร้องนั้นต้องปรากฏเป็นหลักฐานอยู่บนเอกสาร (Document) เพื่อที่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิเรียกร้องนั้นจะได้ทราบถึงลักษณะและรายละเอียดต่าง ๆ ของสิทธิเรียกร้องนั้น ๆ¹ เช่น นาย ก. ได้ฝากสินค้าจำนวนหนึ่งไว้ในคลังสินค้ากรรมสิทธิ์ในสินค้าของนาย ก. นั้น ควรจะมีใบรับของคลังสินค้าเป็นเอกสารแห่งสิทธิ เมื่อนาย ก. ต้องการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าเหล่านั้น นาย ก. ไม่จำเป็นต้อง ส่งมอบสินค้าที่ฝากไว้ในคลังสินค้าแก่

¹ Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instrument and The Bill of Exchange Act. (London: Butterworths, 1970), p.7.

ผู้รับโอนให้ยุ่งยากแต่ประการใด นาย ก. สามารถหลักหลังและส่งมอบใบรับของคลังสินค้าให้แก่ผู้รับโอนได้กรรมสิทธิ์ในสินค้าก็จะโอนไปยังผู้รับโอนทันทีตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการโอนสิทธิ เรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสิ่งได้บัญญัติไว้ ใบรับของคลังสินค้าจึงเป็นเอกสารแห่งสิทธิ (Document of Title) ซึ่งในที่นี้คือเอกสารที่แสดงว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ฝากไว้ในคลังสินค้าเป็นของนาย ก. เอกสารแห่งสิทธินี้ มิใช่เป็นเพียงหลักฐานที่จะพิสูจน์ถึงความผูกพันระหว่างคู่สัญญาเพราะเอกสารแห่งสิทธิยังก่อตั้งสิทธิตามตราสารหรือเอกสารนั้นขึ้นมาอีกด้วย

ในกฎหมาย Common Law ได้มีแนวความคิดในเรื่องทรัพย์สินอย่างกว้างขวาง โดยแบ่งทรัพย์สินออกเป็นประเภทสำคัญดังนี้

1. ทรัพย์สินที่เป็นที่ดินซึ่งรวมถึงสิทธิต่าง ๆ บนที่ดิน เช่น ภาระจำยอม สิทธิตามสัญญาเช่าที่ดิน ฯลฯ
2. ทรัพย์สินที่เป็นสิ่งหาวิมทรัพย์สิน Personal Property ซึ่งแยกออกเป็นทรัพย์สินในการครอบครองหรือ Choses in Possession หมายถึง สิทธิที่มีอยู่ในทรัพย์สินที่สามารถจับต้องและเคลื่อนย้ายได้ เช่น สมุด โต๊ะ รถยนต์สามารถครอบครองและโอนได้โดยการส่งมอบกับทรัพย์สินในการฟ้องคดีหรือ Choses in Action หมายถึง สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลทั้งหมด ที่สามารถเรียกร้อง และบังคับโดยการฟ้องคดี และไม่อาจยึดถือครอบครองจากรูปร่างซึ่งได้แก่ สิทธิในการประติษฐาน ลิขสิทธิ์และรวมถึงสิทธิตามตราสารที่สามารถบังคับได้ด้วยจึงเห็นได้ว่าสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ

หนี้ ถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งตามกฎหมายอังกฤษสามารถโอนกันได้² เนื่องจาก Chosein Action เป็นสิทธิเรียกร้องซึ่งถือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง การที่จะแสดงถึงสิทธิหรือการเรียกร้องสิทธินั้นจะต้องมีเอกสาร (Document) แสดงสิทธิ เช่นนาย ก. ได้สั่งซื้อสัมภาระจำนวนหนึ่งโดยมีการขนส่งกันทางเรือ นาย ก. จะต้องมิใบตราส่ง (Bill of Lading) แสดงถึงสิทธิของนาย ก. เพื่อที่เรียกร้องสัมภาระนั้นจากบริษัทเรือใบตราส่งจึงเป็นเอกสารที่แสดงถึงความมีอยู่ของสิทธิเรียกร้อง ซึ่งถือเป็นทรัพย์สิน Choses in Action ตามกฎหมายอังกฤษ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ารูปแบบที่สำคัญที่สุดของ Choses in Action ที่ใช้ในวงการค้าของอังกฤษนั้นก็คือ เอกสารแห่งสิทธิ³

จากคำอธิบายดังกล่าวนี้จึงเห็นได้ว่าเอกสารแห่งสิทธิเป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุดในการแสดงว่ามีความเป็นเจ้าของ (Ownership) ในสิทธิเรียกร้องอันเป็นทรัพย์สินและเป็นวิธีการหรือเครื่องมือของการรับมาและการก่อตั้งซึ่งสิทธินั้น ๆ

ความเป็นเอกสารสิทธิของใบรับของคลังสินค้า และใบประทวนสินค้าจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้มีสิทธิที่จะรับสินค้าที่ฝากคืนนำใบรับของคลังสินค้ามาเวนคืนต่อนายคลังสินค้าตามมาตรา 788 ป.พ.พ. แต่ถ้ามีการจำหน่ายสินค้า

² ไกวัล ชุ่มวัฒนะ, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 39.

³ Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instruments and The Bill of Exchange Act, P.9

จะต้องเวนคืนทั้งใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าด้วย แต่ถ้าไม่อาจคืนใบประทวนสินค้าได้ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามถ้าผู้ทรงใบรับของคลังสินค้าวางเงินเท่าจำนวนหนี้ที่ลงไว้ในใบประทวนสินค้าพร้อมดอกเบี้ยจนถึงวันกำหนดชำระหนี้แก่นายคลังสินค้า นายคลังสินค้าก็ต้องคืนสินค้าให้ไป และนำเงินที่วางนี้ไปชำระให้แก่ผู้ทรงประทวนสินค้า (มาตรา 789 ป.พ.พ.) ดังนั้นเมื่อได้มีการเวนคืนใบรับของสินค้า และใบประทวนสินค้าแล้วแต่กรณี ความเป็นเอกสารแห่งสิทธิของตราสารดังกล่าวย่อมสิ้นสุดลง

1.3.4 ลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ (Negotiable Instruments) คำว่า "ตราสาร" มีปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ในเรื่องการโอนสิทธิ เรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามเช่าสิ่ง ในเอกเทศสัญญาว่าด้วยตัวเงิน ในเอกเทศสัญญาลักษณะจำนำ ในประมวลกฎหมายรัชฎากร ซึ่งแต่ละฉบับก็มีความมุ่งหมายแตกต่างกันไป แต่กฎหมายแต่ละฉบับไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้เลย คำว่า "ตราสาร" มีความหมายว่าอย่างไร

มีนักกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความหมายคำว่าตราสาร ว่า หมายถึง เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ใช้เพื่อให้ความมุ่งหมายตามกฎหมายเฉพาะอย่างมีผลบังคับ ตราสารนี้มีใช้เป็นหลักฐานแห่งสิทธิหรือหน้าที่เท่านั้น แต่ตัวตราสารนั้นเองเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิและหน้าที่ และห้ามพิสูจน์ แก้ไข เพิ่มเติมข้อความในตราสารโดยพยานบุคคล⁴

⁴ พนิดา วัชรเวคิน, "ผลของการโอนบิลออฟเลตติงในระบบกฎหมายไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 75.

และในตำรากฎหมายต่างประเทศได้อธิบายความหมายของ คำว่า "Instrument" ไว้ดังนี้ "Instrument" In general usage the word "Instrument" means any tool used to do a particular job. In English law the word is used in a narrower, more specialised to mean a written document used to effect some particular legal purpose. It has been defined as "any written document under which any right or liability...exists" A document of this kind is not merely evidence of a right or liability, the document itself is the instrument by which the rights or liabilities are created.⁵

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ตราสาร นอกจากจะเป็นเอกสารที่ นอกจากจะเป็นหลักฐานแห่งสิทธิแล้วยังก่อตั้งสิทธิขึ้นมาด้วย และต้องมีกฎหมาย รับรองถึงลักษณะและฐานะของเอกสาร กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตราสาร ก็คือ เอกสารแห่งสิทธิ

คำว่า "เปลี่ยนมือได้" (Negotiable) มีที่มาจากกฎหมาย Common Law ของอังกฤษ ใช้กับการโอนตราสารที่ก่อตั้งสิทธิหรือหน้าที่โดยวิธี ส่งมอบหรือหลักหลังและส่งมอบและไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบตามตราสารนั้น ผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนย่อมได้รับโอนสิทธิและ

---

⁵ James Mcloughlin, Introduction to Negotiable Instrument. (London : Butterworths, 1983), p. 23.

หน้าที่โดยสมบูรณ์ (FREE FROM EXISTING EQUITIES) คือเจ้าหนี้จะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนมาใช้ยันผู้รับโอนที่สุจริตไม่ได้ โดยผู้รับโอนสามารถฟ้องร้องได้ในนามของตนเอง (Sue in His Own Name) อีกด้วย

ในกฎหมาย Common Law ของอังกฤษ อนุญาตให้โอนสิทธิเรียกร้องได้เช่นเดียวกับทรัพย์สิน โดยได้จำแนกรูปแบบและผลการโอนสิทธิเรียกร้องออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ⁶

1. การโอนแบบ Transference เป็นการโอนเอกสารแห่งสิทธิ (Document of Title) โดยเพียงแต่ส่งมอบเอกสารสิทธิหรือหลักหลังและส่งมอบแต่ไม่ต้องบอกกล่าวการโอนแก่คู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ
2. การโอนแบบ Assignment เป็นการโอนโดยต้องมีเอกสารเป็นหลักฐานการโอน และต้องแจ้งการโอนแก่คู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ
3. การโอนแบบ Negotiability โอนโดยส่งมอบ (Delivery or Handing Over) ตราสารหรือสลักหลังและส่งมอบผู้รับโอนจะได้รับสิทธิโดยสมบูรณ์โดยไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังคู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ

วิธีการโอนทั้งสามแบบมีผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือการโอนแบบ Transference และ Assignment ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน (MEMO DAT QUOD NON HABET : NO ONE CAN GIVE THAT WHICH HE HAS NOT GOT) ในขณะที่การโอนแบบ Negotiability ผู้รับโอนได้รับสิทธิจากผู้โอนโดยไม่ต้องคำนึงถึงความบกพร่องแห่งสิทธิเรียกร้องของผู้โอน (Free From

⁶ Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instrument and The Bill of Exchange Act, P.8, 14-15.

Equity) ถ้าผู้รับโอนรับโอนมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน นอกจากนั้นการโอนแบบ Assignment ยังต้องบอกกล่าวการโอนไปยังคู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งต่างกับการโอนแบบ Transference และ Negotiability ที่ไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังคู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ การที่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังคู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบและการที่ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนหรือผู้รับโอนต้องคำนึงถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนนั้น เป็นที่เห็นได้ว่าก่อให้เกิดความไม่สะดวกและไม่น่าพึงปรารถนาแก่วงการค้าเป็นอย่างมาก การโอนแบบ Negotiability จึงก่อให้เกิดประโยชน์แก่วงการมากกว่าทั้งในแง่ของความสะดวกในการโอนและการคุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริต ในแง่ที่ไม่ต้องรับเอาความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนมาพิจารณา (ในกฎหมายอังกฤษการที่ผู้รับโอนจะได้รับความคุ้มครองนอกจากผู้รับโอนจะต้องสุจริตแล้วรับโอนยังต้องจ่ายค่าตอบแทน) ยิ่งไปกว่านั้นการโอนสิทธิเรียกร้องแบบ Negotiability ยังก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้รับโอนโดยผู้รับโอนสามารถฟ้องร้องได้ในนามของตนเอง

ตามกฎหมาย Common Law การพิจารณาว่าตราสารใดเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ (Negotiable Instruments) หรือไม่ ต้องพิจารณาว่าตราสารนั้น ๆ มีคุณสมบัติครบ 3 ประการดังต่อไปนี้หรือไม่ซึ่งเป็นคุณสมบัติของความเปลี่ยนมือได้ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยประเพณีทางการค้าคือ

(ก) ตราสารนั้นสามารถโอนให้แก่กันได้โดยเพียงการส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ และไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังคู่สัญญา ฝ่ายที่มีความรับผิดชอบตามตราสาร ในกรณีที่ตราสารออกให้แก่ "ผู้ถือ" การโอนกระทำได้เพียงแต่ส่งมอบ โดยมีเจตนาที่จะให้สิทธิตามตราสารนั้นผ่านไปยังผู้รับโอน แต่ถ้าตราสารนั้นออกให้แก่บุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจงแล้ว การโอนจะกระทำได้โดยการสลักหลังและส่งมอบ

(ข) ผู้รับโอนจะได้รับโอนสิทธิโดยสมบูรณ์และสามารถที่จะฟ้องร้องตามสิทธิในตราสารนั้นได้ในนามตนเอง

(ค) ผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน (BONA FIDE TRANSFEREE FOR VALUE หรือที่เรียกว่า A HOLDER IN DUE COURSE) ซึ่งไม่รู้ถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนย่อมได้รับโอนสิทธิโดยสมบูรณ์ คือเท่ากับเป็นข้อยกเว้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้อื่น

ในทางปฏิบัติของศาลอังกฤษการที่จะตัดสินว่าตราสารใดเปลี่ยนมือได้หรือไม่ศาลจำต้องกำหนดลักษณะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางปฏิบัตินี้ก่อให้เกิดเงื่อนไขอีก ที่ควรจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมจากคุณสมบัติ 3 ประการข้างต้น คือ

(ก) ตราสารที่แม้จะถือว่าเปลี่ยนมือได้ แต่ถ้ามีข้อความบนตราสารนั้นเองที่มีผลทำลายหรือปฏิเสธความเปลี่ยนมือได้ของตราสาร ก็จะมีผลให้ตราสารนั้นไม่อาจเปลี่ยนมือได้ เช่น เช็คแม้จะเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ แต่ถ้ามีการระบุข้อความว่า "NOT NEGOTIABLE" ลงในเช็คแล้ว เช็คนั้นก็ไม่ถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ แต่ก็สามารถโอนได้ (TRANSFERABLE) อย่างสิทธิเรียกร้องทั่วไป แต่ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นไต่ถามผู้รับโอนได้

(ข) การตกลงโดยคู่สัญญาให้ตราสารใดมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับตราสารที่เปลี่ยนมือได้ทุกประการไม่มีผลให้ตราสารนั้นเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้เพราะตามที่กล่าวแล้วว่าตราสารใดจะเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้นั้น ต้องเป็นผลมาจากทางปฏิบัติในทางการค้า (MERCANTILE USAGE) ซึ่งการพิจารณาว่าตราสารใดจะเปลี่ยนมือได้นั้นต้องปรากฏตราสารนั้นก่อตั้งค้ำประกันหรือหนี้ที่จะต้องชำระเงิน หรือส่งมอบหลักประกันสำหรับเงิน

(ค) ตราสารต้องอยู่ในสภาพที่สามารถส่งมอบกันได้

(DELIVERABLE STATE) เช่น ตราสารที่ระบุให้แก่ ผู้ถือ หรือให้แก่บุคคล โดยเฉพาะเจาะจงหรือผู้ถือแต่ถ้าตราสารระบุให้แก่บุคคลโดยเฉพาะเจาะจง เท่านั้นในกรณีนี้ผู้มีชื่อในตราสารประสงค์จะโอนตราสารนั้นต่อไปจะต้องสลักหลังตราสารนั้น แล้วจึงส่งมอบโดยจะสลักหลังลอยหรือสลักหลังเฉพาะก็ได้ เมื่อสลักหลังแล้วถือว่าตราสารอยู่ในสภาพที่จะส่งมอบได้

ใน Uniform Commercial Code ของประเทศสหรัฐ

อเมริกามาตรา 3 - 104 ได้บัญญัติลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือไว้ดังนี้

(1) เอกสารที่จะเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้จะต้อง

(เอ) ลงลายมือชื่อผู้ออกตราสารหรือผู้ส่งจ่าย และ

(บี) มีคำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขหรือคำสั่งให้จ่ายเงินเป็นจำนวน

แน่นอนและปราศจากคำสัญญา คำสั่ง ความผูกพันหรืออำนาจอื่นใดที่ให้ไว้โดยผู้ออกตราสารหรือผู้ส่งจ่ายนอกจากที่อนุญาตไว้ในกฎหมายนี้และ

(ซี) จ่ายเมื่อทวงถามหรือเมื่อกำหนดเวลา และ

(ดี) จ่ายตามคำสั่งหรือแก่ผู้ถือ

(2) เอกสารที่เข้าลักษณะตามมาตรานี้ได้แก่

(เอ) ดริวฟ์ท์ (ตั๋วแลกเงิน) ถ้าหากเป็นคำสั่งให้จ่ายเงิน

(บี) เช็ค ถ้าเป็นดริวฟ์ท์ที่ส่งจ่ายเอากับธนาคารและชำระเงิน

เมื่อทวงถาม

(ซี) บัตรเงินฝาก ถ้าหากเป็นการที่ธนาคารได้รับทราบการ

ได้รับเงินฝากและผูกพันจะชำระคืนเงินนั้น

(ดี) โฉนด ถ้าหากเป็นสัญญาที่ต่างไปจากบัตรเงินฝาก⁷

---

⁷ Uniform Commercial Code Section 3-104

(1) Any writing to be a negotiable instrument within this Article must

(a) be signed by the maker or drawer; and

(b) contain an unconditional promise or order to pay a sum certain in money and no other promise, order, obligation or power given by the maker or drawer except as authorized by this Article; and

(c) be payable on demand or at a definite time;

and (d) be payable to order or to bearer

(2) A writing which complies with the requirements of this section is

(a) a "draft" ("bill of exchange") if it is an order;

(b) a "check" if it is a draft drawn on a bank and payable on demand

(c) a "certificate of deposit" if it is an acknowledgment by a bank of receipt of money with an engagement to repay it;

(d) a "note" if it is a promise other than a certificate of deposit.

ดังนั้นหนังสือที่จะเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือตาม Uniform Commercial Code ได้นั้นจะต้องสั่งให้ชำระเป็นเงินได้เท่านั้น

ในตำรากฎหมายต่างประเทศ ได้อธิบายว่าใบตราส่งมิได้เป็นสัญญาที่จะจ่ายเงินหรือเป็นหลักทรัพย์ (Security) สำหรับเงิน (Money) จึงไม่สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ดังนั้นแม้ว่าการโอนสิทธิตามใบตราส่งจะโอนโดยการส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ แต่การโอนสิทธิตามใบตราส่งสิทธินั้นโอนไปได้เพียงเท่าที่ผู้โอนสิทธิมีสิทธิ์^๕ (A bill of lading is not a contract to pay money or security for money it cannot be considered negotiable. Therefore, though it passes freely from a transferer to a transferee by delivery it does not free from equities, if any exist.)

ถ้าหากใบตราส่งนั้นถูกโอนโดยผู้โอนที่มีสิทธิบกพร่องไปยังผู้รับโอนที่สุจริตและเสียค่าตอบแทน ผู้รับโอนไม่สามารถรับสิทธิในสินค้านั้นมาโดยปราศจากข้อบกพร่องเนื่องจากสิทธิของผู้รับโอนนั้นขึ้นอยู่กับความบกพร่อง (Equity) ของผู้โอน หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนใบรับของคลังสินค้าก็มีลักษณะเช่นเดียวกับใบตราส่ง กล่าวคือมิได้เป็นสัญญาที่จะจ่ายเงินหรือเป็นหลักทรัพย์สำหรับโอน ดังนั้นแม้ว่าการโอนสิทธิจะโอนโดยการส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบใบรับของคลังสินค้า แต่ผลของการโอนคือผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากใบรับของคลังสินค้ามีคุณสมบัติของความเปลี่ยนมือได้บางประการ เช่น สามารถโอนได้ โดยเพียงการส่งมอบหรือสลักหลังและ

^๕ Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instruments and The Bill of Exchange Act, P. 30.

ส่งมอบโดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวการโอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ
 มาตราสาร ไม่ต้องทำสัญญาการโอนต่างหาก และผู้รับโอนอาจฟ้องหรือถูกฟ้อง
 ได้ในนามของตนเอง จึงถือได้ว่าใบรับของคลังสินค้าเป็นตราสารกึ่งเปลี่ยนมือ
 ได้เท่านั้น (QUASI-NEGOTIABLE INSTRUMENT) เช่นเดียวกับ BILL OF
 LADING

เมื่อเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยแล้วมีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่อง
 การโอนสิทธิ เรียกร้องไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตั้งแต่มาตรา 303-
 313 บทบัญญัติเหล่านี้มีที่มาจากกฎหมายญี่ปุ่นและกฎหมายเยอรมันอีกต่อหนึ่ง
 กฎหมายของเราไม่มีบททั่วไปห้ามการโอนสิทธิ เรียกร้องทั้งยังได้บัญญัติไว้เป็น
 หลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 303 ว่า สิทธิเรียกร้องนั้น
 ท่านว่าจะพึงโอนกันได้ วันแต่จะเป็นกรณีที่สภาพแห่งสิทธิไม่เปิดช่องให้โอน หรือ
 ขัดกับเจตนาของคู่กรณี หรือเป็นสิทธิเรียกร้องที่ศาลสั่งยึดไม่ได้ตามมาตรา 304
 หรือเป็นกรณีที่กฎหมายห้ามโอน เช่นค่าเสียหายกรณีละเมิดตามมาตรา 446
 และค่าทดแทนกรณีผิดสัญญาหมั้น หรือค่าทดแทนที่ชายคู่หมั้นเรียกจากชายอื่นตาม
 มาตรา 1447 เป็นต้น

วิธีการโอนสิทธิ เรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้
 ระบุวิธีการโอนสิทธิ เรียกร้องไว้ 2 วิธีคือ

1. การโอนสิทธิ เรียกร้องในหนังสือต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดย
เฉพาะเจาะจง ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติ
 ว่า "ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าไม่สมบูรณ์" และบัญญัติต่อไปว่า "การโอนสิทธิ
 เรียกร้องในหนังสือ เช่นว่านี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ต่อเมื่อได้

บอกกล่าวว่าการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้ได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น และคำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นว่านี้ ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือด้วย" ความที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 306 นี้จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องแบบซึ่งถ้าไม่ทำตามจะไม่สมบูรณ์หรือตกเป็นโมฆะตามหลักในมาตรา 115

ผลของการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ผลทั่วไปก็คือผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนไม่ได้อะไรมากหรือน้อยไปกว่าผู้โอน ต่างกับการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้สินอันพึงต้องชำระตามคำสั่ง ซึ่งโดยนัยแห่งมาตรา 312 ผู้รับโอนอาจได้สิทธิดีกว่าผู้โอน แต่กรณีตามมาตรา 306 วรรค 1 ตอนต้นที่ว่า "ถ้าลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมในการโอนมาตรา 306 โดยมีได้อิดเอื้อน" ผลย่อมผิดไปเป็นพิเศษจากผลทั่วไปดังกล่าวข้างต้นเพราะการที่ลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมในการโอนโดยไม่อิดเอื้อนเท่ากับลูกหนี้มิได้แสดงแข็งสงวนสิทธิข้อต่อสู้ไว้ในขณะที่เขาโอนกันไปหรือเท่ากับรับว่าไม่มีข้อต่อสู้อย่างใด ๆ อยู่เลยเท่ากับได้สละสิทธิข้อต่อสู้นั้น ๆ เสียแล้วเรื่องจึงมิใช่ว่าผู้รับโอนได้สิทธิดีไปกว่าผู้โอน ผลที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 308 วรรค 2 เป็นอีกเรื่องหนึ่งเพราะเป็นกรณีที่ลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอนไม่ได้ยินยอมด้วยในการโอน ลูกหนี้ชอบที่จะต่อสู้ผู้รับโอนด้วยข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้มีต่อผู้โอนก่อนเวลาที่ได้รับคำบอกกล่าว^๑

^๑ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์). (กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิชย์, 2527),

2. การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง

มาตรา 309 บัญญัติว่า "การโอนหนี้อันพึงต้องชำระหนี้ตามคำสั่งนั้น ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกคนอื่นได้แต่เฉพาะเมื่อการโอนนั้นได้หลักหลังไว้ในตราสารและตราสารนั้นได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไปด้วย" มาตรา 309 พูดยกเว้นเฉพาะแบบที่จะต้องทำเพื่อใช้ยื่นได้ต่อลูกหนี้และบุคคลภายนอกเท่านั้น ในระหว่างคู่กรณีผู้รับโอนกับผู้โอนจะดื้อว่าทำตามแบบอย่างไรหรือไม่ห้ามมีบัญญัติไว้ไม่ ทั้งนี้เพราะว่าหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง ไม่มีหลักการกำหนดเป็นแบบไว้ว่าจะต้องทำเป็นหนังสือบางเรื่องต้องทำเช่นตัวเงิน (มาตรา 908, 982, 987) บางเรื่องไม่ต้องมีหนังสือต่อกันเช่นเรื่องรับชนที่มีใบตราส่ง (มาตรา 610, 612, 613, 614) เมื่อผลบังคับแตกต่างกันได้ดังนี้จึงไม่อาจที่จะกำหนดเป็นแบบให้จำต้องทำไว้ในระหว่างคู่กรณีต้องแล้วแต่กฎหมายพิเศษที่ว่าไว้แบบแห่งการโอนที่จะใช้ยื่นลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ตามหลักทั่วไปในมาตรา 309 นั้นต้องมีสลักหลังการโอนไว้ในตราสาร ทั้งต้องส่งมอบตราสารให้ผู้รับโอนไปด้วย

ผลแห่งการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง

บัญญัติไว้ในมาตรา 312, 313 โดยมาตรา 312 เป็นแม่บทบัญญัติว่า "ในมูลหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งนั้นลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตนั้นหาได้ไม่ เว้นแต่ที่ปรากฏในตัวตราสารนั้นเอง หรือที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น" จะเห็นได้ว่าเป็นกรณีที่ผู้รับโอนมีสิทธิดีกว่าผู้โอนเพราะลูกหนี้ไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่ตนมีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตได้ เว้นแต่ที่ปรากฏในตัวตราสารนั้นเอง ได้แก่กรณีที่ตราสารนั้นมีข้อบกพร่องในตัวตราสารนั้น เช่น ตัวแลกเงินที่ไม่มีค่าบอกชื่อว่าเป็นตัวแลกเงิน ส่วนข้อต่อสู้ที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น เช่น เป็นต้นว่าลูกหนี้ผู้ขนส่งชอบที่จะต่อสู้ผู้รับใบตราส่งยึดของไว้ได้จนกว่าจะได้รับเงินค่าระวางพาหนะ

และอุปกรณ์ (มาตรา 630, 615) มาตรา 313 บัญญัติไว้ว่า "บทบัญญัติในมาตรา 312 ให้ใช้บังคับตลอดถึงหนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือหนี้ด้วยแล้วแต่กรณี" กล่าวคือ ลูกหนี้จะต้องสู้ผู้ทรงโดยสุจริตซึ่งตราสารออกให้แก่ผู้ถือ เช่นนี้ด้วยข้อต่อสู้อันมีต่อ เจ้าหนี้เดิมไม่ได้ เว้นแต่จะมีข้อบกพร่องปรากฏในตราสารนั้นหรือที่มีชั้น เป็น ธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น โดยความหมายและผลบังคับที่กล่าวมา ข้างต้น¹⁰

แต่มักกฎหมายบางท่าน เห็นว่า มาตรา 313 ป.พ.พ. ไม่ใช่ผล ของการโอนสิทธิเรียกร้องอันพึงต้องชำระตามเขาสิ่ง แต่เป็นรูปแบบการโอน สิทธิเรียกร้องอีกประเภทหนึ่งกล่าวคือ เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึง ต้องชำระแก่ผู้ถือแม้กฎหมายจะไม่ได้กล่าวว่าจะต้องโอนกันอย่างไรเพราะ บัญญัติได้แต่เพียงว่า "บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ ท่านให้ใช้บังคับความถึงหนี้อัน พึงต้องชำระแก่ผู้ถือด้วยแล้วแต่กรณี" ซึ่งหมายความว่า ให้นำหลักเรื่องผู้รับโอน มีสิทธิคิดว่าผู้โอนมาใช้กับหนี้ชนิดนี้ด้วยท่านเองเดียวกับหนี้อันพึงต้องชำระตาม เขา สิ่งลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้กับผู้รับโอนไม่ได้เช่นกัน ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวและโดยลักษณะของหนี้ชนิดนี้ซึ่งต้องชำระแก่ผู้ถือ จึงเห็น ได้ว่าผู้ถือเอกสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิเป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ สิทธิของผู้ ทรงสิทธิขึ้นอยู่กับ การครอบครองเอกสารหรือหลักฐานแห่งสิทธิการโอนสิทธิชนิด นี้ จึงทำได้เพียงการส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวเท่านั้น¹¹

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 976.

¹¹ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้บทเบ็ดเสร็จทั่วไป. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต, 2534), หน้า 389.

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ เรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องทั้งในด้านวิธีการโอนสิทธิ และผลของการโอนสิทธิเรียกร้องตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเปรียบเทียบกับหลักในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายของต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่าเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องในนั้นอันพึงต้องชำระหนี้ตามคำสั่ง ตามมาตรา 309 และการโอนสิทธิเรียกร้องในนั้นอันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ ตามมาตรา 313 มีวิธีการโอนสิทธิที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องแบบ Negotiability มากแต่มีข้อแตกต่างกับการโอนสิทธิแบบ Negotiability อยู่ประการหนึ่งคือการโอนสิทธิตามมาตรา 309 และมาตรา 313 ถ้าผู้รับโอนรับโอนโดยสุจริตแม้ไม่เสียค่าตอบแทนลูกหนี้ก็ยกข้อต่อสู้ซึ่งมีอยู่ต่อผู้รับโอนไม่ได้แต่การโอนแบบ Negotiability ผู้รับโอนต้องรับโอนมาโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทนด้วยลูกหนี้จึงจะยกข้อต่อสู้ที่มีอยู่ต่อผู้โอนขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนไม่ได้ มาตรา 309 และ มาตรา 313 ป.พ.พ. จึงมีความหมายกว้างกว่าหลัก Negotiability และน่าจะถือว่าเป็นการโอนสิทธิแบบ Negotiability ได้

การสลักหลังใบรับของคลังสินค้าเพื่อโอนกรรมสิทธิในตัวสินค้าหรือการสลักหลังใบประทวนสินค้าเพื่อจำหน่ายสินค้าแล้วมีการส่งมอบ ถือได้ว่าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง ตามมาตรา 309 ป.พ.พ. เช่นเดียวกับตั๋วแลกเงิน แต่ตั๋วแลกเงินมีบทบัญญัติพิเศษแยกไว้แล้วจึงไม่นำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องไปใช้ ต่างจากเรื่องเก็บของในคลังสินค้าไม่มีบทบัญญัติพิเศษในเรื่องผลของการโอนไว้จึงต้องนำมาตรา 312 ป.พ.พ. มาใช้บังคับกล่าวคือ ผู้รับโอนโดยสุจริตไม่ว่าจะรับโอนมาโดยมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตามย่อมได้รับความคุ้มครองโดยลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อ เจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อ

ผู้แก่ผู้รับโอนไม่ได้กล่าวคือ การโอนนี้ทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิดีกว่าผู้โอน¹²

ด้วยเหตุนี้ใบรับของคลังสินค้าและใบประทวนสินค้าจึงมีคุณสมบัติของการเป็นตราสารเปลี่ยนแปลงมือได้ เพราะว่าสามารถโอนได้โดยการสลักหลังและส่งมอบ ผู้รับโอนสามารถใช้สิทธิที่ได้รับโอนนั้นได้ในนามของตนเองโดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวการโอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ และผู้รับโอนโดยสุจริตอาจมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

มีปัญหาว่านายคลังสินค้าจะออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้าโดยกำหนดห้ามโอนให้ได้หรือไม่

ในกรณีดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับ Uniform Warehouse Receipts ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แยกใบรับของคลังสินค้าออกเป็น 2 ประเภท¹³ ไว้ในมาตราที่ 4 และ 5 คือ

¹² เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 1244-1245.

¹³ Section 4 - Definition of Non-Negotiable Receipt : A receipt in which it is stated that the goods received will be delivered to the depositor, or to any other specified person, is a non-negotiable receipt.

Section 5 - Definition of Negotiable Receipt: A receipt in which it is stated that the goods received will be delivered to the bearer, or to the order of any

1. ใบรับสินค้าชนิดเปลี่ยนมือไม่ได้ (Non-Negotiation Receipt)
เป็นใบรับสินค้าที่กำหนดว่า จะส่งคืนสินค้าให้แก่ผู้ฝากหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดย

¹³ (ต่อ)

person name in such receipt is a negotiable receipt.

No provision shall be inserted in a negotiable receipt that it is non-negotiable. Such provision, if inserted, shall be void.

Section 38 - Negotiable of Negotiable Receipts by Indorsement: A negotiable receipt may be negotiated by the indorsement of the person to whose order the goods are, by the terms of the receipt, deliverable. Such indorsement may be in blank, to bearer or to a specified person.

If indorsed to a specified person, it may be again negotiated by the indorsement of such person in blank, to bearer or to another specified person. Subsequent negotiation may be made in like manner.

Section 39 - Transfer of Receipts: A receipt which is not in such form that it can be negotiated by delivery may be transferred by the holder by delivery to a purchaser or donee.

A non - negotiable receipt cannot be negotiated, and the indorsement of such a receipt gives the transferee no additional right.

เฉพาะเจาะจงซึ่งจะมีข้อความว่า "Non-negotiable" หรือ "Not Negotiable" ไว้ในใบรับสินค้า ใบรับประเภทนี้จะไม่สามารถโอนได้ หากมีการสลักหลังโอนผู้รับโอนก็ไม่มีสิทธิใด ๆ (มาตรา 39 วรรค 2)

2. ใบรับสินค้าชนิดเปลี่ยนมือได้ (Negotiation Receipt) เป็นใบรับสินค้าที่กำหนดว่าจะต้องส่งคืนสินค้าให้แก่ผู้ถือ (bearer) หรือ ความคำสั่งของผู้ที่มีชื่อในใบรับนั้น ใบรับประเภทนี้ ย่อมโอนกันได้ โดยการส่งมอบหรือการสลักหลังลอยหรือสลักหลังโดยระบุชื่อ ซึ่งสามารถที่จะโอนใบรับนี้ต่อไปได้เรื่อย ๆ (มาตรา 38)

นอกจากนี้ตามกฎหมาย Warehousing ของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 364¹⁴ วรรค 1 ได้บัญญัติไว้ว่าใบรับของคลังสินค้า (A Deposit Receipt) หรือ ใบประทวนสินค้า (An Instrument for pledge) จะต้องออกโดยระบุชื่อและสามารถโอนหรือจำหน่ายโดยการสลักหลัง เว้นไว้เสียแต่ว่าจะห้ามสลักหลังโอนไว้

¹⁴ Article 364 : Even in cases where a deposit receipt and an instrument for pledge have been made in favour of a specified person, they may be transferred or pledged by indorsement, unless the instruments themselves contain a provision forbidding indorsement.

แม้ตาม ป.พ.พ. จะไม่ได้กำหนดว่าคู่กรณีสามารถห้ามสลักหลังโอนใบรับของคลังสินค้า และใบประทวนสินค้าแต่คู่กรณีก็อาจกำหนดข้อห้ามดังกล่าวได้ แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 302 วรรค 2 ป.พ.พ. ที่ว่าหากคู่กรณีได้แสดงเจตนาอันไว้มิให้โอนสิทธิเรียกร้องก็จะโอนไม่ได้ แต่การห้ามนี้ถ้ามิให้ระบุไว้โดยชัดแจ้งแล้วจะยกขึ้นใช้ยื่นต่อบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตไม่ได้

เมื่อมีข้อห้ามสลักหลังไว้ก็ไม่สามารถโอนกันต่อไปอย่างการโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 เพราะไม่มีกฎหมายให้อ่านาใจไว้เป็นพิเศษเหมือนดังเช่นตัวเงินตามมาตรา 917 วรรค 2 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อผู้ส่งจ่ายเขียนลงในด้านหน้าแห่งตัวเงินว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ดังนี้ก็ดี หรือเขียนคำอื่นใดความทำนองเดียวกันนั้นก็ ท่านว่าตัวเงินย่อมจะโอนให้กันได้แต่โดยรูปการและด้วยผลอย่างการโอนสามัญ"

1.4 การนำตราสารของกิจการคลังสินค้าไปใช้ประโยชน์ในทางการค้า

1.4.1 ใช้ในการโอนกรรมสิทธิ์สินค้า ตามมาตรา 776 และมาตรา 784 ป.พ.พ. กำหนดให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เก็บรักษาไว้ในคลังสินค้าโอนเปลี่ยนมือไปได้ โดยการสลักหลังใบรับของคลังสินค้าและส่งมอบใบรับของคลังสินค้าให้แก่ผู้รับโอนโดยไม่ต้องส่งมอบสินค้าย่อมมีผลทำให้นายคลังสินค้าต้องมีหน้าที่คืนสินค้าที่ฝากให้แก่ผู้รับโอน แต่ในกรณีที่เจ้าของสินค้าไปรับเอาสินค้า (เวเนคืนใบรับของคลังสินค้า) มาจากคลังสินค้าแล้ว กรณีเช่นนี้จะโอนขายหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น ก็ย่อมทำได้เพราะไม่ใช่การโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เก็บรักษาไว้ในคลังสินค้า คือไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 784 ป.พ.พ. (โปรดดู

ตัวอย่างการสลักหลังการโอนกรรมสิทธิ์ในภาคผนวก)

การสลักหลังใบรับของคลังสินค้าจะต้องสลักหลังเฉพาะคือต้องระบุชื่อบุคคลที่จะรับโอนจะสลักหลังลอยหาได้ไม่ แม้จะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ก็ตาม ทั้งนี้เพราะตามมาตรา 779 บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าจะออกหรือสลักหลังใบรับรองของคลังสินค้าให้แก่ผู้ถือไม่ได้ ซึ่งในกรณีนี้ต่างจาก Warehouse Receipts ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่สามารถออกหรือสลักหลังให้แก่ผู้ถือได้ดังได้กล่าวมาแล้ว

1.4.2 ใช้สลักหลังเพื่อจำหน่ายสินค้า ใบประทวนสินค้ามีไว้

เพื่อความสะดวกในการที่ผู้ฝากต้องการที่จะจำหน่ายสินค้าที่ฝากไว้ในคลังสินค้าโดยผู้ฝากไม่จำเป็นต้องส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้รับจำหน่าย ผู้ฝากเพียงแต่สลักหลังคือบันทึกการจำหน่ายในด้านหลังของประทวนสินค้า ซึ่งสาระสำคัญว่าได้มีการจำหน่ายสินค้า โดยจะต้องระบุชื่อผู้รับจำหน่าย ลงลายมือชื่อผู้จำหน่ายและส่งมอบใบประทวนสินค้านั้นให้แก่ผู้รับจำหน่ายแต่ไม่ต้องส่งมอบใบรับของคลังสินค้า

คู่สัญญาคือทั้งผู้จำหน่ายและผู้รับจำหน่ายจะต้องจดแจ้งการจำหน่ายนั้น ลงไว้ในใบรับของคลังสินค้าด้วย มิฉะนั้นแล้วจะยกเอาการจำหน่ายสินค้าที่ฝากเก็บไว้ในคลังสินค้ามาต่อสู้ผู้ซื้อสินค้าไม่ได้ เหตุผลก็คือเมื่อผู้ฝากได้ฝากสินค้าไว้ในคลังสินค้านายคลังสินค้าจะต้องส่งมอบทั้งใบรับของคลังสินค้าและใบประทวนสินค้า ใบรับของคลังสินค้าเป็นเอกสารที่ใช้ในการโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้า เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าหลังจากที่ผู้ฝากได้จำหน่ายสินค้าโดยการสลักหลังและส่งมอบประทวนสินค้าแก่ผู้รับจำหน่ายไปแล้วโดยมิได้จดแจ้งการจำหน่ายไว้ในใบรับของคลังสินค้าต่อมาผู้ฝากได้โอนกรรมสิทธิ์สินค้านั้นโดยการสลักหลังในใบ

รับของคลังสินค้าส่งมอบให้ผู้รับโอนไป ผู้รับโอนก็อาจอ้างว่าสินค้านั้นปลอดจาก
 จำนำ แต่เมื่อกฎหมายบังคับให้ผู้สัญญาจดทะเบียนจำนำลงไว้ในใบรับของคลัง
 สินค้าเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่มีทางที่ผู้รับโอนจะอ้างเช่นนั้นได้

เมื่อได้สลักหลังจำนำสินค้าที่ฝากไว้ในคลังสินค้า และคู่สัญญา
 ในการจำนำได้จดทะเบียนจำนำลงในใบรับของคลังสินค้าแล้ว กฎหมายยัง
 กำหนดให้ผู้สัญญาต้องจดทะเบียนลงในประทวนสินค้าอีกด้วยได้มีการจดทะเบียนจำนำ
 ลงในใบรับของคลังสินค้าแล้ว เหตุก็เพราะว่ากฎหมายประสงค์จะให้ใบรับของ
 คลังสินค้าและใบประทวนสินค้านั้นมีความรับกันเป็นประโยชน์ในทางพยานหลัก
 ฐานมิให้มีทางโต้แย้งว่าสินค้านั้นปลอดการจำนำและก็เป็นการเตือนผู้รับจำนำว่า
 ถ้าไม่ได้จดทะเบียนจำนำในใบประทวน ก็แสดงว่ายังไม่ได้จดทะเบียนจำนำไว้
 ในใบรับของคลังสินค้าคู่สัญญาจำนำก็จะได้ไปจัดการจดทะเบียนเสียให้เรียบร้อย

เมื่อผู้ฝากจำนำสินค้าและส่งมอบประทวนสินค้าแก่ผู้รับสลักหลัง
 แล้วผู้รับสลักหลังจะต้องมีจดหมายบอกกล่าวแก่นายคลังสินค้า ให้ทราบถึงจำนวน
 นั้น ซึ่งจำนำสินค้าเป็นประกัน รวมทั้งจำนวนดอกเบี้ยและวันครบกำหนดชำระ
 (โปรดดูตัวอย่างการสลักหลังเพื่อจำนำสินค้าในภาคผนวก)

การสลักหลังจำนำใบประทวนสินค้านั้น ผู้รับจำนำมีสิทธิที่จะ
 โอนการรับชำระหนี้จำนำให้แก่บุคคลอื่นได้โดยการสลักหลังโอนใบประทวนสินค้า
 แต่การโอนดังกล่าวนี้ ไม่ใช่เป็นการสลักหลังจำนำสินค้า เพราะการสลักหลัง
 จำนำสินค้าใบประทวนสินค้านั้นทำได้เพียงครั้งเดียว ดังนั้น การสลักหลังโอน
 สิทธิใบประทวนสินค้าครั้งต่อ ๆ ไป จึงเป็นเพียงการโอนสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้
 จำนำเท่านั้น และการโอนสิทธิเช่นนี้ผู้ทรงอาจจะโอนต่อๆ ไปก็รายก็ได้ ผู้ทรง

รายสุดท้ายจะเป็นผู้ทรงที่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จำนวนตามประทวนสินค้านั้น และผู้ทรงคนสุดท้ายมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากผู้ทรงคนก่อน ๆ ได้ในกรณีสินค้าที่ จำนวนนั้นไม่พอกับหนี้ที่มี ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 794 และ มาตรา 795 ป.พ.พ.

ปกติใบรับของคลังสินค้าเป็นเอกสารที่ใช้สลักหลังเพื่อโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้า แต่อย่างไรก็ตามผู้ทรงใบรับของคลังสินค้าอาจสลักหลังใบรับของคลังสินค้าเพื่อการจำหน่ายได้อย่างเดียวกันกับประทวนสินค้าได้อีกด้วย (มาตรา 785 ป.พ.พ.) เท่ากับเป็นการจำหน่ายสินค้าครั้งที่สอง หลังจากทีใบประทวนสินค้าได้สลักหลังจำหน่ายไปแล้ว เท่ากับว่าการจะจำหน่ายสินค้าที่เก็บไว้ในคลังสินค้าจะทำได้ 2 วิธีคือ

1. สลักหลังประทวนสินค้า และ
2. สลักหลังใบรับของคลังสินค้าเมื่อได้สลักหลังจำหน่ายประทวนสินค้าไปแล้วเป็นการจำหน่ายครั้งที่สอง

การจำหน่ายใบประทวนสินค้า หรือใบรับของสินค้า ถือได้ว่าเป็นการจำหน่ายสิทธิที่มีตราสาร ตามมาตรา 750 ป.พ.พ. ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าทรัพย์สินที่จำหน่ายเป็นสิทธิซึ่งมีตราสาร และมีได้ส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับจำหน่าย ทั้งมิได้บอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งการจำหน่ายแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วยไซ้ ท่านว่าการจำหน่ายย่อมเป็นโมฆะ" ตามบทบัญญัตินี้หมายความว่า การจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารจะต้องสลักหลังและส่งมอบตราสารให้แก่ผู้รับจำหน่าย และต้องบอกกล่าวแจ้งการจำหน่ายเป็นหนังสือให้แก่ลูกหนี้แห่งสิทธิ ซึ่งในกรณีนี้ก็คือนายคลังสินค้าด้วย มิฉะนั้นการจำหน่ายจะเป็นโมฆะ เพราะไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด บทบัญญัตินี้เป็นการบัญญัติสอดคล้องกับวิธีปฏิบัติในการจำหน่ายใบประทวนสินค้าและใบรับของคลังสินค้า ตามมาตรา

782 ป.พ.พ. และมาตรา 785 ป.พ.พ. ตามลำดับ

ส่วนความหมายของคำว่า "สิทธิซึ่งมีตราสาร" ซึ่งตามตัวบทภาษาอังกฤษใช้คำว่า "A RIGHT REPRESENTED BY A WRITTEN INSTRUMENT" ซึ่งแปลว่า ตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สิน ดังนั้น สิทธิซึ่งมีตราสาร ตาม ม.750 ป.พ.พ. จึงไม่ได้หมายความรวมถึงเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนึ่ง แต่หมายถึงตราสารที่แสดงถึงสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งเมื่อได้พิจารณาข้อความในตราสารจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้รับรองความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ระบุไว้ในตราสารฉบับนั้นอีกทั้งเป็นตราสารที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ เป็นสิทธิที่แสดงออกถึงความเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยแสดงออกให้เห็นในรูปของตราสาร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือตราสารฉบับนั้นใช้เป็นเอกสาร เพื่อยืนยันถึงความเป็นผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสิทธิตามตราสารฉบับนั้น¹⁵ ดังนั้นสิทธิในสินค้าที่ฝากไว้ในคลังสินค้าที่มีตราสารคือใบประทวนสินค้าและใบรับของคลังสินค้า เมื่อนำไปจำนำก็เป็นการจำนำสิทธิที่มีตราสารตามความหมายของมาตรา 750 ป.พ.พ. แต่การจำนำใบประทวนสินค้า และใบรับของคลังสินค้ามีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษถึงวิธีการจำนำแล้วจึงไม่ได้ดำเนินการตามมาตรา 750 ซึ่งเป็นการจำนำสิทธิที่มีตราสารทั่วไป

มีข้อสังเกตว่าการจำนำสินค้าเป็นประกันหนี้นั้นเป็นไปไม่ได้ที่เมื่อส่งมอบสินค้าจำนำกันแล้ว เจ้าหนี้จะยึดถือสินค้านั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระ

¹⁵ ดาววิภา ปาไลยะประภา, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจำนำสิทธิ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531) หน้า 46-47.

หนี้เพราะโดยความจำเป็นในทางธุรกิจสินค้านั้นต้องมีการซื้อขายตลอดเวลา
 การเก็บสินค้าไว้เฉย ๆ มีแต่จะขาดทุนเพราะถ้าไรจากธุรกิจค้าขายย่อมได้มา
 จากการซื้อขายไปนอกจากนี้สินค้าบางประเภทเป็นสินค้าเสื่อมสภาพได้ง่าย การ
 เก็บรักษาไว้เป็นเวลานานย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจ เช่น สุราหาก
 เก็บไว้นานเกินไปอาจจะระเหยแห้งไป หรือข้าวหากเก็บไว้นานจะเกิดความเสื่อม
 ทำให้ราคาตกหรือสินค้าบางอย่างเก็บรักษาไว้นานก็อาจเกิดล้าสมัย ขายไม่ได้
 เหล่านี้นอกจากจะเป็นผลเสียแก่ลูกหนี้ที่ต้องขาดทุนแล้วยังเป็นผลเสียแก่เจ้าหนี้
 ด้วย เพราะนอกจากจะทำให้หลักประกันมีราคาลดลงไม่คุ้มกับสินเชื่อกับลูก
 หนี้ไป ยังทำให้ลูกหนี้ไม่มีความสามารถชำระหนี้คืนได้ ความจำเป็นที่จะต้อง
 เปลี่ยนแปลงสินค้าที่เป็นหลักประกัน จึงมีอยู่เสมอตลอดระยะเวลาที่จำหน่ายสินค้า
 กัน การที่ต้องเปลี่ยนแปลงสินค้าตลอดเวลาเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาสงสัยเกี่ยวกับ
 ลักษณะความผูกพันของสินค้าใหม่ที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงทดแทนสินค้าเก่า ว่าเป็น
 การไถ่ถอนทรัพย์สินเก่าแล้วจำหน่ายทรัพย์สินใหม่หรือเป็นกรณีช่วงทรัพย์สินคือเอาทรัพย์สินใหม่
 เข้ามาทดแทนทรัพย์สินเก่า และตกอยู่ภายใต้บังคับการจำหน่ายเช่นเดียวกับทรัพย์สินเดิม
 ซึ่งจะให้ผลแตกต่างกัน เพราะหากเป็นการจำหน่ายใหม่เท่ากับข้อตกลงเกี่ยวกับ
 สัญญาจำหน่ายเดิมยกเลิกและต้องมีการตกลงกันใหม่ทุกครั้งที่ส่งมอบทรัพย์สินใหม่ แต่
 หากเป็นการช่วงทรัพย์สินข้อตกลงเกี่ยวกับสัญญาจำหน่ายสามารถใช้บังคับได้ตลอดไป
 ไม่เปลี่ยนแปลง

ในเรื่องช่วงทรัพย์สินมีมาตรา 226 วรรค 2 ป.พ.พ. ให้ความ
 หมายถึงว่า "ช่วงทรัพย์สิน" ได้แก่เอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่ง
 ในฐานะนิติณียอย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน ซึ่งมีนักนิติศาสตร์ให้คำอธิบาย
 ไว้ว่า ช่วงทรัพย์สินเป็นเรื่องที่ทรัพย์สิน ซึ่งวัตถุที่จะต้องใช้ในการชำระหนี้สูญหาย
 ทำลายไปและลูกหนี้ได้ทรัพย์สินอันอื่นมาใหม่ในฐานะแทนทรัพย์สินอันเดิม ช่วง

ทรัพย์ต่างกับรับช่วงสิทธิกล่าวคือ รับช่วงสิทธิมีผลเป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้เข้ามาใหม่ ช่วงทรัพย์เปลี่ยนแต่ตัวทรัพย์ หากได้มีการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ไม่ รับช่วงสิทธิจะเกิดเป็นผลต่อเมื่อคนลูกหนี้วิ่งเต้นใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้เดิม แล้วจึงจะได้รับผลในการรับช่วงสิทธิ ส่วนช่วงทรัพย์ไม่ต้องมีใครวิ่งเต้นใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ ทั้งผลก็เกิดขึ้นเองโดยไม่มีใครมุ่งหมายเข้าเกี่ยวข้อง เพื่อได้ประโยชน์อะไรด้วย ผลกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้โดยบังเอิญของเก่าสูญเสียไปของใหม่มาแทนที่เจ้าหนี้เดิม เรียกเอาของใหม่นั้นได้¹⁶

ผู้เขียนเห็นว่าแม้บทบัญญัติเรื่องช่วงทรัพย์ส่วนใหญ่ (มาตรา 228, 231, 232 ป.พ.พ.) จะ เป็นไปในทำนองว่าช่วงทรัพย์เป็นเรื่องที่ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุที่จะต้องใช้ในการชำระหนี้สูญหายทำลายไปและลูกหนี้ได้ทรัพย์อย่างอื่นมาใหม่ในฐานะแทนทรัพย์สินอันเดิม แต่ถ้าจะว่ากันตามบทมาตราหลักคือ มาตรา 226 ป.พ.พ.แล้วจะเห็นว่าตัวบทมิได้บ่งเฉพาะเช่นนั้น แต่ได้กล่าวไว้กว้าง ๆ เพียงว่า ช่วงทรัพย์เป็นการเอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่ง ในฐานะนิตินัยอย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าลักษณะการนำทรัพย์ใหม่เข้ามาแทนทรัพย์เดิม โดยมุ่งหมายให้ตกอยู่ภายใต้ภาระจำนำ เช่น ทรัพย์เดิมยอมเป็นการช่วงทรัพย์ตามกฎหมายได้ ปัญหาของการที่หมุนเวียนสินค้าใหม่เข้ามาแทนที่สินค้าเดิม ซึ่งจำนำไว้ นั้นจึงอาจเป็นได้ทั้งการช่วงทรัพย์และการจำนำใหม่ ซึ่งข้อนี้คงต้องดูจากการกระทำ และเจตนาของคู่สัญญาเป็นหลัก ถ้าคู่สัญญาตกลงกันว่าจำนำสินค้าโดยจะมีการหมุนเวียนสินค้าเข้าออกโดยให้ถือว่า

¹⁶ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิตินัยกรรม และหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 775.

สินค้าที่เข้ามาใหม่ตกอยู่ภายใต้ภาระจำนำเช่นเดียวกับสินค้าเช่นนี้ย่อมเป็นกรณี
ช่วงทรัพย์ แต่หากคู่สัญญาตกลงกันให้เอาสินค้าใหม่มาส่งมอบจำนำแล้วสัญญา
จำนำเดิมเลิกไปและเกิดสัญญาจำนำใหม่ขึ้นใ้เอาสินค้าเดิมไปขาย เช่นนี้ย่อมเป็น
กรณีไถ่ถอนสินค้าเดิมและจำนำสินค้าใหม่

เนื่องจากการหมุนเวียนของสินค้าอาจมีปริมาณสูงและบ่อยครั้ง
จึงอาจเป็นไปได้ว่า สินค้าใหม่ที่หมุนเวียนเข้ามาทดแทนสินค้าเดิม ไม่ใช่สินค้า
ชนิดหรือประเภทที่ตกลงกัน ซึ่งอาจเกิดจากการส่งมอบและรับมอบโดยผิดพลาด
หรืออาจเกิดจากเจตนาหลอกลวงของผู้จำนำ จึงมีปัญหว่าสินค้าใหม่ที่เข้ามาทด
แทนสินค้าเดิมนั้นจะตกอยู่ภายใต้ภาระจำนำหรือไม่ข้อนี้ผู้เขียนเห็นไม่ว่าจะเป็น
กรณีอย่างไรก็เป็นการส่งมอบสินค้าด้วยเจตนาให้ไว้เป็นประกันการชำระหนี้
การจำนำย่อมสมบูรณ์สินค้าใหม่ที่ส่งมอบจึงตกอยู่ภายใต้ภาระจำนำทั้งสองกรณี
ส่วนเมื่อเป็นการส่งมอบผิดพลาดผู้รับจำนำอาจขอให้ผู้จำนำส่งมอบให้ถูกต้องได้
ถ้าผู้จำนำไม่ทำการส่งมอบให้ถูกต้องหรือเป็นเรื่องส่งมอบ โดยมีเจตนาหลอ
ลวงก็คงต้องไปว่ากันในเรื่องผิดสัญญาและเรียกค่าเสียหายต่อไป นอกจากนี้ยังถือ
ได้ว่าเป็นการไม่ให้ประกันที่จำต้องให้ ซึ่งถือเป็นการสละประโยชน์แห่งเงื่อน
เวลา ตามมาตร 155 บ.พ.พ. ซึ่งทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้โดยทันทีอีก
ด้วย

มีปัญหาที่น่าพิจารณาอีกข้อหนึ่งคือ จำเป็นหรือไม่ที่สินค้าใหม่ที่
หมุนเวียนเข้ามาแทนสินค้าเดิมจะต้องหมุนเวียนเข้ามาทันทีที่เอาสินค้าเดิมออก
ไป ข้อนี้หากเป็นเรื่องไถ่ถอนสินค้าเดิมจำนำสินค้าใหม่คงไม่มีปัญหาไม่ต้องส่ง
มอบทันทีแต่การไม่ส่งมอบทันทีเจ้าหนี้อ่อมมีความเสี่ยง สำหรับกรณีช่วงทรัพย์ ผู้
เขียนเห็นว่า การหมุนเวียนของสินค้าใหม่ไม่จำต้องกระทำในทันทีที่จะเอาสินค้า

เดิมไปขายเช่นเดียวกัน เพราะกฎหมายเพียงบัญญัติว่าเอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้ามาแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่งมิได้กำหนดให้เอาเข้ามาแทนที่เมื่อใดนอกจากนี้ในทางปฏิบัติการส่งมอบสินค้าจำนวนมากจำเป็นต้องใช้เวลาดำเนินการจึงเป็นไปได้ยากที่จะกระทำพร้อมกันไปกับการเอาสินค้าเดิมไปขายดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าส่งมอบสินค้าใหม่เมื่อใดไม่สำคัญ เพียงมีการส่งมอบเพื่อแทนที่สินค้าเดิมก็ใช้ได้แล้ว

ส่วนที่ 2 เอกสารของกิจการไซโลและกิจการห้องเย็น

2.1 ก่อนมีประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องการกำหนดให้กิจการไซโลและกิจการห้องเย็นเป็นกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกันกับ กิจการคลังสินค้าและเงื่อนไขควบคุมกิจการดังกล่าว พ.ศ. 2535

2.1.1 รูปแบบของเอกสาร

ประกอบด้วยเอกสาร 2 ฉบับ คือ

(1) ต้นข้าวใบรับสินค้า เก็บไว้ที่ผู้ประกอบการไซโลหรือห้องเย็นแล้วแต่กรณี

(2) ใบรับสินค้า (GOODS RECEIPT) หรือที่เรียกว่าตัวไซโล ใบรับไซโล ตัวห้องเย็น ใบรับสินค้าฝากเช่า แล้วแต่กรณี

2.1.2 รายการในใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็น

ไม่มีกฎหมายกำหนดรูปแบบและรายการ แต่ผู้ประกอบการไซโลและห้องเย็นจะกำหนดรูปแบบและรายการกันเองเพื่อให้เหมาะสมแก่การประกอบกิจการ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีข้อความคล้ายกันกับรายการในใบรับของคลังสินค้าและใบประทวนสินค้าในกิจการคลังสินค้า

2.1.3 สถานะทางกฎหมายของใบรับสินค้าในกิจการไซโลและห้องเย็น

ตามรูปแบบใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็นที่ใช้กันอยู่จะเห็นได้ว่ามีสถานะทางกฎหมาย 2 ประการ คือ

2.1.3.1 ใบรับสินค้า (RECEIPT) ที่ผู้ประกอบการ ไซโลและห้องเย็นออกให้แก่ผู้ฝากเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้นว่า ได้รับมอบสินค้าเพื่ออบลดความชื้นผลิตผลทางการเกษตร หรือแช่แข็งอาหารสดหรือผลิตภัณฑ์อาหารสดแล้วแต่กรณี โดยมีการคิดค่าบริการการรับฝากตามระยะเวลาที่เก็บ

2.1.3.2 เป็นหลักฐานแห่งสัญญาฝากทรัพย์สิน (EVIDENCE OF DEPOSITING) ในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าการฝากสินค้าในไซโลก็ดี หรือห้องเย็นก็ดีเป็นการฝากทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ตามมาตรา 675 ป.พ.พ. แม้กฎหมายจะไม่ได้บัญญัติว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือทำเป็นหนังสือ แต่เอกสารดังกล่าวก็สามารถใช้เป็นหลักฐานว่ามีสัญญาฝากทรัพย์สินเกิดขึ้นแล้ว

2.1.3.3 ใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็น ไม่เป็นเอกสารแห่งสิทธิ ตามที่กล่าวมาแล้วว่าเอกสารแห่งสิทธิเป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุดในการแสดงว่ามีความเป็นเจ้าของในสิทธิเรียกร้องอันเป็นทรัพย์สินและเป็นวิธีการหรือเครื่องมือของการรับมา และการก่อตั้งซึ่งสิทธินั้น ๆ มิใช่เอกสารธรรมดาที่บุคคลทำขึ้นเป็นพยานหลักฐานแห่งสิทธิที่ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการฟ้องคดี หรือกล่าวได้ว่าเอกสารแห่งสิทธิก็หมายถึงตราสาร ซึ่งเอกสารที่เป็นตราสารไม่จำเป็นต้องเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ แต่ตราสารนั้นต้องเป็นเอกสารที่มีกฎหมายรับรองถึงลักษณะและฐานะของเอกสารไว้ด้วย แต่ใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็นไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สินจึงไม่น่าจะเป็นเอกสารแห่งสิทธิคงเป็นได้แต่เพียงหลักฐานในการฝากทรัพย์สินเท่านั้น

2.1.3.4 ใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็น ไม่เป็น
ตราสารเปลี่ยนมือได้ (NON-NEGOTIABLE) ตามที่กล่าวมาแล้วว่า การที่จะ
 เป็นตราสารเปลี่ยนมือได้จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ ต้องมี
 สถานะเป็นตราสารและต้องเปลี่ยนมือได้ เมื่อใบรับสินค้าของกิจการไซโลและ
 ห้องเย็นไม่ใช่ตราสาร แต่เป็นเพียงหลักฐานแห่งสิทธิในการฝากทรัพย์สินทั่วไปเท่านั้น
 จึงขาดองค์ประกอบของการเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ นอกจากนั้นในใบรับ
 สินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็นทุกฉบับจะกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าจะโอนใบรับ
 สินค้าต่อเมื่อได้รับการอนุมัติหรือความยินยอมจากบริษัทไซโลและห้องเย็นเป็น
 ทางการด้วยยังเป็นการการบ่งชี้ลงไปอีกว่าขาดองค์ประกอบของการเป็นตรา
 สารเปลี่ยนมือได้เพราะหลักของการเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้จะต้องสามารถ
 โอนให้กันได้โดยเพียงแต่การส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ โดยไม่ต้องบอก
 กล่าวการโอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่มีความรับผิดชอบตามตราสารคือผู้ประกอบกิจการ
 ไซโลและห้องเย็น ดังนั้น ใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็น จึงไม่มี
 สถานะเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ เพราะขาดองค์ประกอบตามกฎหมาย

2.1.4 การนำเอกสารใบรับสินค้าของแต่ละกิจการไปใช้ประโยชน์
ในทางการค้า ในทางปฏิบัติมีการนำใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็นไป
 ใช้ประโยชน์ 2 กรณี คือ

2.1.4.1 สลักหลังเพื่อโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ฝาก ในด้าน
 หลังใบสินค้าของไซโลจะมีรายการให้สลักหลังการโอนกรรมสิทธิ์ซึ่งถ้าผู้ฝาก
 ประสงค์จะโอนกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้าให้แก่ผู้ใดก็จะสลักหลังลงในใบรับสินค้า
 โดยระบุชื่อผู้รับโอน ลงลายมือชื่อผู้โอน และส่งมอบให้แก่ผู้รับโอน

ในทางปฏิบัติหากผู้ฝากไม่ได้ เป็นผู้ส่งออกเองหรือไม่ได้ให้ผู้ประกอบกิจการไซโลส่งออกให้ แต่ฝากสินค้าไว้เพื่อรอขายในประเทศหรือเพื่อขายให้แก่ผู้ส่งออกรายอื่นเมื่อจะมีการขายสินค้าให้ผู้อื่นผู้ฝากก็จะสลักหลังใบรับสินค้าของกิจการไซโลให้แก่ผู้รับโอนไป แต่ในบางกรณียังไม่มีสินค้าหรือมีแต่ไม่ครบ เพราะยังไม่ถึงฤดูเก็บเกี่ยวหรือเก็บเกี่ยวยังไม่หมด (สินค้าส่วนใหญ่เป็นข้าวโพด) ผู้ซื้อกับผู้ขาย (ผู้ฝาก) ก็จะทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าโดยกำหนดว่าเมื่อครบระยะเวลา ตามที่กำหนดไว้ให้ผู้ซื้อไปรับสินค้าจากผู้ประกอบกิจการไซโลได้ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ประกอบกิจการไซโลจะออกใบรับสินค้าให้ไปก่อนควบคู่กับสัญญาซื้อขายล่วงหน้าโดยในใบรับจะระบุชื่อของผู้ฝากและผู้ฝากต้องสลักหลังโอนให้แก่ผู้ซื้อพร้อมกันด้วย ซึ่งในกรณีนี้ผู้ขาย (ผู้ฝาก) จะได้รับเงินค่าสินค้าไปก่อนโดยหักส่วนลด (DISCOUNT) ตามจำนวนวันที่จะได้รับสินค้า เมื่อครบกำหนดผู้ซื้อก็นำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าและใบรับสินค้าไปเวนคืนเพื่อรับสินค้าหรืออาจจะฝากต่อไปเพื่อรอวันที่จะนำออกไปขายซึ่งหากจะฝากให้กิจการไซโลเก็บต่อไปผู้ประกอบกิจการไซโลก็จะออกใบรับสินค้านำชื่อผู้ฝากใหม่ได้

การสลักหลังเพื่อโอนกรรมสิทธิ์สินค้าในไซโลจะเหมือนกิจการคลังสินค้าตรงที่ว่า จะไม่มีการสลักหลังให้แก่ผู้ถือ หากเป็นการโอนกรรมสิทธิ์สินค้า (ข้าวโพด) เต็มจำนวนตามใบรับสินค้าของกิจการก็จะมีปัญหาผู้รับโอนสามารถนำใบรับสินค้าและสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ถ้ามี) มาเวนคืนเมื่อรับสินค้าไปได้ แต่ในกรณีที่โอนเพียงบางส่วนผู้ประกอบกิจการไซโลก็จะออกเป็นใบย่อยให้โดยมีจำนวนรวมเท่ากับสินค้าที่ฝากไว้จริง เพื่อผู้ฝากจะได้แยกโอนกรรมสิทธิ์สินค้าตามจำนวนที่ต้องการ ทั้งนี้ผู้ประกอบกิจการไซโลจะต้องจดบันทึกในต้นข้าวและในใบรับสินค้าที่อยู่กับผู้ฝากให้ตรงกันว่ามี การโอนให้ใคร จำนวนเท่าใด เหลือเท่าใด และลงชื่อผู้ประกอบกิจการไซโลกำกับไว้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่

การตรวจสอบในภายหลัง และมีข้อสำคัญคือการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ฝากต้อง
ได้รับความยินยอมจากบริษัท ด้วย¹⁷

สำหรับกิจการห้องเย็นจะไม่มีการทำสัญญาขายล่วงหน้าซึ่ง
เหตุผลคงเป็นเพราะว่าผลิตภัณฑ์อาหารสดมีตลอดปีไม่ขาดแคลนส่วนใบรับสินค้า
ของกิจการห้องเย็นส่วนใหญ่จะไม่ใช้ประโยชน์ในการสลักหลังโอนกรรมสิทธิ์แต่
จะทำเป็นสัญญาซื้อขายกันต่างหาก ยกเว้นจะเป็นการโอนให้แก่ผู้ที่คุ้นเคยกันมา
นานหรือเป็นบริษัทในเครือ แต่การสลักหลังโอนก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้
ประกอบกิจการห้องเย็นด้วยเช่นกัน และเมื่อผู้รับโอนจะไปรับสินค้าหรือเปลี่ยน
ชื่อผู้ฝากในใบรับสินค้าผู้โอนก็ต้องไปให้คำยินยอมอีกด้วย

จากการที่มีการสลักหลังโอนกรรมสิทธิ์สินค้าในใบรับสินค้าของ
กิจการไซโลและห้องเย็น ทั้งที่ไม่มีกฎหมายรับรองว่าให้ทำได้ทำให้มีปัญหว่าผู้
รับโอนจะมีสิทธิในสินค้าที่ฝากไว้ในไซโลและห้องเย็นเพียงใด สิทธิหน้าที่ระหว่าง
ผู้ประกอบกิจการ ผู้โอนและผู้รับโอนจะมีเพียงใด กฎหมายที่นำมาใช้ระหว่าง
คู่กรณีและบุคคลที่เกี่ยวข้องควรเป็นเรื่องใด จะพิจารณาโดยละเอียดในบทที่ 4

2.1.4.2 สลักหลังเพื่อจำหน่ายสินค้า ในด้านหลังของใบรับ
สินค้าของกิจการไซลอนอกจากจะมีรายการให้สลักหลังเพื่อโอนกรรมสิทธิ์สินค้า
แล้วยังมีช่องรายการให้ผู้ฝากสลักหลังเพื่อจำหน่ายสินค้า แต่ในใบรับสินค้าของ
กิจการห้องเย็นจะไม่มีรายการนี้อยู่ถ้าหากผู้ฝากมีความประสงค์จะนำไปจำหน่ายก็

¹⁷ สัมภาษณ์ ภักดี ชัยยุทธ, กรรมการ บริษัท กรุงเทพอบพีชและ
ไซโล จำกัด, 11 มีนาคม 2535.

จะต้องพิมพ์ข้อความขึ้นมา ซึ่งการนำสินค้าที่ฝากไว้ในไซโลหรือห้องเย็นไปจำหน่าย จะต้องได้รับอนุญาตเป็นทางการจากผู้ประกอบกิจการไซโลหรือห้องเย็นด้วยซึ่ง ผู้ประกอบกิจการไซโลหรือห้องเย็นจะลงชื่อกรรมการผู้มีอำนาจพร้อมประทับตรา ของบริษัทเป็นการให้ความยินยอมและรับเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพย์สินแทนผู้รับจำหน่ายต่อ ท้ายการสลักหลังเพื่อจำหน่ายหรืออาจให้ผู้ประกอบกิจการไซโลหรือห้องเย็นลงนาม ในสัญญาทรัพย์สินอีกฉบับหนึ่งก็ได้

ตัวอย่าง การสลักหลังเพื่อจำหน่าย

บริษัท.....จำกัด ขอโอนสินค้าตามใบรับสินค้า ฉบับนี้ เพื่อบริษัท.....จำกัด

ลงชื่อ..... (ผู้จำหน่าย).....

ตัวอย่างการให้ความยินยอมของผู้ประกอบกิจการไซโล

การสลักหลังจำหน่ายสินค้าตามใบรับสินค้าฉบับนี้กับธนาคาร..... ,.....จำกัด ได้รับความยินยอมจากบริษัท.....จำกัด และรับเป็น ผู้ดูแลรักษาทรัพย์สินที่จำหน่ายแทนธนาคาร.....จำกัด

ลงชื่อ..... (ผู้ประกอบกิจการไซโล/ห้องเย็น)...

เท่าที่ผ่านมา การสลักหลังเพื่อจำหน่ายใบรับสินค้าของไซโลและห้องเย็นจะไม่ดำเนินการเหมือนกับการจำหน่ายประทวนสินค้าของกิจการคลังสินค้า คงกระทำตามที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงวิธีการจำหน่ายไว้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ฉบับเดิม ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2531 กำหนดให้กิจการไซโลและกิจการห้องเย็นเป็นเพียงกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกันกับกิจการคลังสินค้าเท่านั้นคู่กรณีจึงไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีการจำหน่ายให้ประทวนสินค้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเก็บของในคลังสินค้าแม้ปัจจุบันจะมีประกาศกระทรวงพาณิชย์เรื่อง การกำหนดให้กิจการไซโลและกิจการห้องเย็นเป็นกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกันกับกิจการคลังสินค้าและเงื่อนไขควบคุมกิจการดังกล่าว พ.ศ. 2535 ในข้อ 20 ที่ให้นำบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. ลักษณะ 14 ว่าด้วยการเก็บของในคลังสินค้ามาใช้แก่กิจการไซโลและกิจการห้องเย็นด้วย ก็มีปัญหาว่าสามารถนำมาใช้ได้มากน้อยเพียงใด

การจำหน่ายใบรับสินค้าของไซโล ในปัจจุบันยังไม่แพร่หลายและสถาบันการเงินจะรับจำหน่ายใบรับสินค้าของไซโล เฉพาะรายที่มีฐานะมั่นคงและเป็นลูกค้าที่ดีโดยธนาคารพาณิชย์จะเลือกรับจำหน่ายใบรับสินค้าของกิจการไซโลที่มีความน่าเชื่อถือเท่านั้นโดยจะกำหนดว่าจะรับสินค้าของไซโลนั้นได้ในปริมาณเท่าไร เพื่อให้เหมาะสมกับกำลังการผลิตของไซโลแต่ละแห่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ฝากกับผู้ประกอบการไซโลทุจริตออกใบรับไซโลทั้งที่ไม่มีสินค้าหรือมีสินค้าไม่เต็มตามจำนวนที่ระบุไว้ในใบรับสินค้า หรือแม้จะมีสินค้าอยู่จริงแต่มีมากเกินไปเกินความจุของแต่ละกิจการซึ่งทำให้สินค้าไม่ได้มาตรฐานส่งผลให้หลักประกันของธนาคารไม่มั่นคงก่อให้เกิดความเสี่ยงในการอำนวยการสินเชื่อ ยิ่งเป็นใบรับสินค้าของกิจการห้องเย็นมีสถาบันการเงินน้อยรายมากที่จะรับจำหน่ายซึ่งส่วน

ใหญ่จะพิจารณาความน่าเชื่อถือของลูกค้า (ผู้จำหน่าย) กับผู้ประกอบการห้อง
เย็นเป็นหลัก

ในทางปฏิบัติ สถาบันการเงินจะให้ลูกค้าทำสัญญาจำหน่ายสินค้า
เป็นการกำหนดวงเงินสินเชื่อให้ลูกค้าใช้ในลักษณะหมุนเวียน และเมื่อลูกค้าต้อง
การใช้วงเงินแต่ละครั้ง ลูกค้าต้องยื่นเอกสารต่าง ๆ ตามที่สถาบันการเงินนั้น ๆ
ต้องการซึ่ง ได้แก่ค่าชอกู้เงินโดยจำหน่ายสินค้าเป็นประกันหนี้ ตัวสัญญาใช้เงิน
และที่สำคัญคือใบรับสินค้าของไซโลหรือห้องเย็นที่สลักหลังจำหน่ายให้แก่สถาบันการ
เงินนั้น ๆ (โปรดดูตัวอย่างเอกสารในภาคผนวก)

ในกรณีที่ผู้ฝากประสงค์จะให้แยกใบรับสินค้าของไซโลหรือห้อง
เย็นเป็นหลายฉบับเพื่อสะดวกต่อการแยกนำไปจำหน่าย ผู้ประกอบการไซโลและ
ห้องเย็นก็จะดำเนินการให้ และเมื่อนำไปจำหน่ายแต่ละครั้งก็จะนำไปบันทึกไว้ใน
ต้นขั้วเป็นหลักฐานและในทางปฏิบัติผู้รับจำหน่ายจะไม่มีการสลักหลังจำหน่ายต่อไปอีก

เมื่อลูกค้าได้ชำระหนี้ตามที่ได้จำหน่ายสินค้านั้นไว้เรียบร้อยแล้ว
ลูกค้าก็จะมีหนังสือขอไถ่ถอนสินค้าเพื่อนำสินค้าออกไปจำหน่ายต่อไป ซึ่งสถาบัน
การเงินก็จะออกใบสั่งปล่อยสินค้า (DELIVERY ORDER) ไปยังผู้ประกอบการ
ไซโลให้ปล่อยสินค้าให้แก่ผู้ฝากได้เป็นจำนวนเท่าใด (โปรดดูตัวอย่างในภาคผนวก)

มีปัญหาว่าการสลักหลังใบรับสินค้าของกิจการไซโลและห้อง
เย็นเพื่อจำหน่ายสินค้าเป็นการจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารตามมาตรา 750 หรือไม่

นักกฎหมายท่านหนึ่ง ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคำว่า สิทธิซึ่งมี
 ตราสาร¹⁸ โดยสรุปได้ว่า สิทธิซึ่งมีตราสาร ความจริงก็เป็นสิทธิเรียกร้อง
 ธรรมดา ซึ่งตามกฎหมายญี่ปุ่นกำหนดว่าสิทธิซึ่งมีตราสารนั้น คือสิทธิเรียกร้องซึ่ง
 มีเอกสารเป็นหลักฐานตามแบบวิธีการนั่นเอง ดังนั้น เป็นเพียงเจ้าหนี้เขาแล้วมี
 เอกสารแสดงหนี้ยึดไว้ เพียงเท่านั้นก็เอาเอกสารไปจำหน่ายได้ ส่วนการจำหน่ายตรา
 สารเป็นอีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องตราสารที่เปลี่ยนมือได้ ดังนั้นสิทธิซึ่งมีตราสาร
 หมายความว่า สิทธิเรียกร้องอันใดอันหนึ่งซึ่งมีเอกสารเป็นหลักฐาน ที่ใช้คำว่า
 ตราสารก็เพราะว่าไม่ต้องการให้นำจดหมายโต้ตอบมาใช้เป็นเอกสารในลักษณะ
 ที่เป็นตราสารรวมความว่า ถ้าทำสัญญากันเป็นหนังสือเป็นพิธีการขึ้นมาจริงจัง
 แล้วนั้นก็เป็นที่ตราสารที่จำหน่ายได้

นักกฎหมายอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสิทธิซึ่งมีตรา
 สารว่า¹⁹ "...สิทธิซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างตามความหมายใน มาตรา
 99 นั้นโดยธรรมชาติของมันไม่มีตัวตนที่จะหยิบยื่นส่งมอบให้กันได้ แต่กระนั้นก็ดี
 สำหรับสิทธิบางอย่างเช่นสิทธิในตัวเงินประทวนสินค้า ในวงการค้าขายได้ทำ
 ตราสารขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวสิทธินั้นเองการโอนขายจำหน่ายสิทธิเช่นนี้ใช้วิธีส่งมอบ
 ตราสารกันประหนึ่งว่าเป็นทรัพย์สินมีตัวตนเหมือนอย่างธนบัตร สิทธิมีตราสารเป็น

¹⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, "สัมมนากฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงินและ
 ดอกเบี้ย สรุป วิเคราะห์ วิจัยและตอบข้อซักถาม", วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์
 ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 , หน้า 89-90.

¹⁹ เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว., หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่

สำคัญหมายความว่าถึง ตราสารเปลี่ยนมือซึ่งโดยปฏิบัติของพ่อค้าใช้ส่งมอบโอนกัน
ได้เช่นนี้เท่านั้น เข้าใจว่าไม่หมายความว่าถึงสิทธิอย่างอื่น....." ถ้าเป็นสิทธิ
เรียกร้องตามธรรมดาจะโอนกันต้องทำตามแบบที่กำหนดไว้ใน มาตรา 306 จะ
ใช้วิธีส่งมอบกันไม่ได้เพราะไม่มีวัตถุอะไรจะส่งมอบต่อเมื่อเป็นสิทธิที่มีตราสาร
แทนจึงจะส่งมอบโอนกันได้ตามที่บัญญัติไว้เป็นหลักทั่วไปในมาตรา 309 หนังสือ
ที่เป็นหลักฐานแห่งสิทธิทำเพื่อเป็นหลักฐานแห่งการฟ้องคดี ส่วนตราสารทำขึ้น
เพื่อใช้ในการโอน

การที่บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750
บัญญัติให้มีการนำสิทธิซึ่งมีตราสารมาจำนำกันได้ แต่ไม่มีการกำหนดลักษณะสิทธิ
ซึ่งมีตราสารไว้ว่าได้แก่สิทธิใดบ้าง ดังนั้น จากการพิจารณาลักษณะของคำว่า
ตราสาร ตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งปรากฏตามกฎหมายนี้และกฎหมายอื่นรวมทั้งจาก
แนวความคิดเห็นทางกฎหมายของนักกฎหมายดังได้กล่าวรายละเอียดไว้แล้ว
อาจพอสรุปลักษณะของสิทธิซึ่งมีตราสารดังกล่าวได้ว่า โดยความมุ่งหมายของบท
บัญญัติในเรื่องการจำนำนั้น ต้องการให้ทรัพย์สินทั้งหลายรวมทั้งสิทธิบางประเภท
นำมาใช้เป็นหลักประกันหนี้ได้ ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ต้องการนำมาจำนำมีจำนวนมาก
ไม่สะดวกในการนำมาส่งมอบแก่ผู้รับจำนำ หากทรัพย์สินนั้นผู้จำนำมีตราสารซึ่ง
แสดงสิทธิก็สามารถนำมาใช้จำนำแทนตัวทรัพย์สินได้ เป็นการจำนำสิทธิในตัวทรัพย์สิน
ซึ่งมีตราสารโดยผู้จำนำส่งมอบตราสารแสดงสิทธินั้นแก่ผู้รับจำนำแทนการส่งมอบ
ตัวทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิตามตราสารนั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าสิทธิซึ่งมีตรา
สารหมายความว่าถึงสิทธิใด ๆ ก็ได้ที่สามารถนำมาจำนำได้ หากว่าสิทธินั้นเพียง
แต่มีเอกสารหรือตราสารแสดงเป็นหลักฐานเท่านั้น เพราะเมื่อพิจารณาจากบท
บัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 754 ซึ่งบัญญัติถึงกรณีทีสิทธิ
ซึ่งจำนำถึงกำหนดชำระ ลูกหนี้แห่งสิทธิต้องส่งมอบทรัพย์สินหรือเงินแล้วแต่ว่า

อย่างไรจะเป็นวัตถุแห่งสิทธิในมูลหนี้ที่ผู้รับจำนำจึงทำให้เห็นได้ว่า ตราสาร
ซึ่งใช้แทนตัวทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นตราสารที่มีทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสิทธิ มีลูกหนี้ที่
จะต้องส่งมอบทรัพย์สินตามตราสารนั้น หรือมีผู้ใช้เงินตามตราสารนั้น รวมทั้งจะต้อง
เป็นตราสารที่แสดงความเป็นเจ้าของและมีลักษณะโอนกันได้ด้วยวิธีการของตราสาร
นั้น ๆ ด้วย ²⁰

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
750 จะเห็นได้ว่าคำว่า "สิทธิซึ่งมีตราสาร" ซึ่งภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า "A
Right represented by a written Instrument" ²¹ ซึ่งมีความหมาย
ถึงตราสารใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สิน ²² ดังนั้นคำว่า "สิทธิซึ่งมีตราสาร" ตาม
ตัวบทมาตรา 750 จึงไม่ได้หมายรวมถึงเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้
เช่น หนังสือสัญญากู้ยืมหรือหนังสือสัญญาซื้อขายธรรมดา ซึ่งสิทธิเรียกร้องอันเกิด
ขึ้นจากสัญญากู้ยืมก็ดีหรือหนังสือสัญญาซื้อขายก็ดี อาจโอนกันได้ตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 เพื่อให้ผู้รับโอนไปเรียกร้องเอาจากลูก

²⁰ พจน์ บุษปาคม, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยคำประกัน
จำนองจำนำ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2517)
หน้า 228.

²¹ กมล สันธิเกษตริน, ประเสริฐ ศรีทราวรสิทธิ์, ประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 - 6 พร้อมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมและคำแปลศัพท์.
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์ , 2525) หน้า 155.

²² เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว., คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วย คำประกัน จำนอง จำนำ (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์แสวงสุกิติการพิมพ์, 2521) หน้า 161.

นี้ หากมีการนำสัญญากู้หรือสัญญาซื้อขายมาจำหน่าย เมื่อจะต้องบังคับจำหน่าย ผู้รับจำหน่ายย่อมไม่อาจบังคับจำหน่ายเอาจากผู้กู้ในกรณีการกู้ยืมให้ชดใช้เงินหรือบังคับจำหน่ายโดยเรียกหรือให้ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขายให้แก่ผู้รับจำหน่ายได้ และผู้รับจำหน่ายในขณะทำสัญญาจำหน่ายไม่ได้มีนิติสัมพันธ์กับผู้กู้ยืม หรือผู้ขายตามสัญญาซื้อขายแต่อย่างไร

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า "สิทธิซึ่งมีตราสาร" ตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750 ควรได้แก่ ตราสารที่แสดงถึงสิทธิในตัวทรัพย์สินซึ่งเมื่อได้พิจารณาข้อความในตราสารจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้รับรองความเป็นเจ้าของทรัพย์สินสิ่งทีระบุไว้ในตราสารฉบับนั้นอีกทั้งเป็นตราสารที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้และไม่ใช่เป็นเพียงหลักฐานแห่งสิทธิที่กำขึ้นเพื่อเป็นหลักฐานแห่งการฟ้องคดีเท่านั้น ซึ่งตราสารเหล่านี้จะมีลูกหนี้แห่งสิทธิที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สินหรือใช้เงินตามตราสารแก่ผู้รับจำหน่ายเมื่อเกิดการบังคับจำหน่าย โดยมีกฎหมายบัญญัติวิธีการให้ลูกหนี้แห่งสิทธินั้น ๆ ต้องรับรู้ถึงการจำหน่ายระหว่างผู้รับจำหน่ายและผู้จำหน่ายด้วย ฉะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงกล่าวได้ว่าสิทธิซึ่งมีตราสารตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750 ต้องเป็นสิทธิที่แสดงออกถึงความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยแสดงออกให้เห็นในรูปของตราสาร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือตราสารฉบับนั้นเป็นเอกสารเพื่อยืนยันถึงความเป็นผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินสิ่งที่เป็นวัตถุแห่งสิทธิตามตราสารฉบับนั้น ซึ่งการตีความเช่นนี้ตรงกับถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในต้นร่างภาษาอังกฤษของมาตรา 750 ซึ่งใช้คำว่า "A Right represented by a Written Instrument" ซึ่งอาจยกตัวอย่างให้เห็นได้เช่น สิทธิในสินค้าระหว่างขนส่งมีตราสารคือ ใบตราส่ง สิทธิในสินค้าที่ฝากไว้ในคลังสินค้ามีตราสาร คือใบประทวนสินค้าและใบรับของคลังสินค้า เป็นต้น

จากการที่ได้พิจารณาแล้วในเรื่องสถานะทางกฎหมายของใบรับ
สินค้าในกิจการไซโลและห้องเย็น ว่าเป็นเพียงหลักฐานแห่งสัญญาฝากทรัพย์สินทั่วไป
เท่านั้นเพราะไม่ใช่ตราสารใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สินและไม่มีกฎหมายรับรองความ
เป็นของทรัพย์สินตามที่ระบุไว้ แม้จะมีการทำไปสลักหลังเพื่อจำนำก็ไม่ใช่การจำนำ
สิทธิซึ่งมีตราสาร ตามมาตรา 750 ป.พ.พ. ส่วนจะมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย
หรือไม่ ผู้รับสลักหลังจำนำจะมีบุริมสิทธิเหนือสินค้าที่ฝากไว้ในไซโลหรือห้องเย็น
หรือไม่ คู่กรณีแต่ละฝ่ายจะมีสิทธิและหน้าที่กฎหมายอย่างไร จะกล่าวโดยละเอียด
ในบทที่ 4

2.2 หลังจากมีประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องการกำหนดให้กิจการ
ไซโลและกิจการห้องเย็นเป็นกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกันกับ
กิจการคลังสินค้า และเงื่อนไขควบคุมกิจการดังกล่าว พ.ศ.
2535

ตามประกาศฉบับนี้ได้กำหนดให้กิจการไซโลและห้องเย็นออก
ใบรับของสินค้าและใบประทวนสินค้า ทำนองเดียวกับกิจการคลังสินค้าโดยได้
ให้คำจำกัดความไว้ว่า

" ใบรับของคลังสินค้า " หมายความว่า ใบรับของคลังสินค้าตาม
ความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 14 ว่าด้วยการเก็บ
ของในคลังสินค้า และให้หมายความรวมถึงตัวไซโล ใบรับไซโล ใบรับสินค้า
ตัวห้องเย็น ใบรับสินค้าฝากแช่และเอกสารที่เรียกชื่อที่มีลักษณะอย่างเดียวกันด้วย

" ประทวนสินค้า " หมายความว่า ประทวนสินค้าตามความหมาย
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 14 ว่าด้วยการเก็บของในคลังสินค้า
และให้หมายความรวมถึงเอกสารที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีลักษณะอย่างเดียวกันด้วย

ในข้อ 14 ของประกาศดังกล่าวได้กำหนดว่าใบรับของคลังสินค้าและใบประทวนสินค้า จะต้องมียุทธศาสตร์ตรงกับเลขในต้นข้าวและลงมือชื่อผู้ประกอบการและต้องมีรายการเกี่ยวกับ

1. ชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบการ
2. ชื่อและที่อยู่ของฝาก
3. ที่ตั้งไซโลหรือห้องเย็น
4. ค่าบริการสำหรับเก็บรักษาหรือปรับปรุงคุณภาพ
5. ลักษณะ ชนิด คุณภาพ ปริมาณ หรือน้ำหนัก ของสินค้าที่เก็บสินค้ากับทั้งสภาพ จำนวน ขนาด และเครื่องหมายที่บ่งชี้
6. สถานที่และวันออกใบรับของคลังสินค้าและประทวนสินค้านั้น
7. กำหนดระยะเวลาให้เก็บสินค้า ในกรณีที่มีได้กำหนดระยะเวลาไว้ให้ถือว่า วันที่ผู้ฝากมาขอรับสินค้าเป็นวันครบกำหนด
8. ถ้าสินค้าที่เก็บรักษามีประกันภัย ให้แสดงจำนวนเงินที่เอาประกันภัย กำหนดเวลาที่ประกันภัย และชื่อของผู้รับประกันด้วย

ตามประกาศฉบับนี้กำหนดให้กิจการไซโลและกิจการห้องเย็น เป็นกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกันกับกิจการคลังสินค้าเท่านั้น โดยในข้อ 20 ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่ไม่มีข้อกำหนดไว้ในประกาศฉบับนี้ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ 14 ว่าด้วยการเก็บในคลังสินค้า มาใช้บังคับแก่กิจการไซโลและกิจการห้องเย็นด้วย ซึ่งก็หมายความว่าให้มีการสลักหลังใบรับของคลังสินค้าเพื่อโอนกรรมสิทธิ์และสลักหลังใบประทวนสินค้าเพื่อจำหน่ายวิธีที่กำหนดไว้ในเรื่องการเก็บของในคลังสินค้าได้ซึ่งโดยผลของมาตรานี้ นอกจากจะทำให้ใบรับของคลังสินค้าและใบประทวนสินค้าของกิจการไซโลและห้องเย็น เป็นหลักฐานแห่งสัญญาฝากทรัพย์แล้วยังเป็น เอกสารแห่งสิทธิและมีลักษณะคล้ายกับ

ตราสารที่เปลี่ยนมือได้ แต่จะมีผลทางกฎหมายเหมือนกับการสลักหลังใบรับของ
คลังสินค้าและใบประทวนสินค้าในกิจการคลังสินค้าหรือไม่จะพิจารณาโดยละเอียด
ต่อไปในบทที่ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย